

TEMPLAT PEMBINAAN MODEL HAJI MENINGKATKAN KEFAHAMAN MURID MEMBEZAKAN RUKUN DAN PERKARA WAJIB HAJI

*Nurul Sazwani Idris

Sekolah Menengah Kebangsaan Bandar Saujana Putra

Article Info	ABSTRAK
<p>Article history: Received: 7 Jan 2025 Revised: 30 Jan 2025 Accepted: 14 Feb 2025 Published: 15 March 2025</p>	<p>Topik Haji dan Umrah merupakan subtopik bidang Fiqh bagi mata pelajaran Pendidikan Islam Tingkatan 4. Topik ini merupakan topik yang penting dalam kehidupan seorang pelajar muslim kerana ianya merupakan salah satu Rukun Islam dan juga turut terkandung dalam silibus Pendidikan Islam KSSM yang turut disoal dalam peperiksaan SPM. Berdasarkan dapatan awal keputusan Pentaksiran Pertengahan Tahun dan Pentaksiran Akhir Tahun Tingkatan 4 yang dijalankan oleh murid, kajian mendapati beberapa orang murid masih belum dapat membezakan di antara Rukun dan Perkara Wajib Haji. Sehubungan dengan itu, kajian ini dijalankan untuk menambahbaik amalan pengajaran pengkaji dalam membantu murid membezakan Rukun dan Perkara Wajib Haji sekaligus meningkatkan kefahaman murid tentang perkara tersebut. Dalam kajian ini, murid membina Model Haji menggunakan templat yang disediakan oleh pengkaji untuk membantu mereka membezakan Rukun dan Perkara Wajib Haji. Data dikumpulkan melalui Pentaksiran Akhir Tahun dan analisis dokumen soalan Ujian Topikal 1 sebelum kajian dijalankan. Seramai 2 orang murid lelaki Tingkatan 4 Epsilon terlibat dalam kajian ini. Hasil dapatan kajian menunjukkan pembinaan Model Haji membantu meningkatkan kefahaman murid membezakan Rukun dan Perkara Wajib Haji berdasarkan peningkatan markah iaitu Murid 1 berjaya memperoleh sebanyak 72% markah manakala Murid 2 berjaya memperoleh markah sebanyak 92%. Pengkaji mengharapkan agar inovasi templat pembinaan model haji ini dapat membantu guru-guru Pendidikan Islam dalam menyampaikan pengajaran Topik Haji dan Umrah dengan lebih berkesan khususnya dalam membezakan Rukun Haji dan Perkara Wajib Haji.</p>
<p>Keywords: Model Haji Rukun Haji Perkara Wajib Haji Haji Umrah</p> <p> OPEN ACCESS</p>	

*Corresponding Author:

Email: g-66352182@moe-dl.edu.my

Creative Commons Attribution 4.0 International

Doi: 10.5281/zenodo.15004022

PENGENALAN

Kajian ini berfokuskan kepada sub topik Haji dan Umrah iaitu Rukun Haji dan Perkara Wajib Haji yang merupakan elemen penting dalam menunaikan ibadah Haji dan Umrah. Murid yang terlibat dalam kajian ini adalah 2 orang murid lelaki dari Tingkatan 4 Epsilon Sekolah Menengah Kebangsaan Bandar Saujana Putra, Selangor. Dalam silibus Kurikulum Standard Sekolah Menengah (KSSM) topik ini merupakan sub topik di bawah bidang Fiqh Tingkatan 4 bagi sekolah menengah. Bagaimanapun ibadah haji dan umrah ini merupakan di antara syiar Islam yang semenjak dari kecil lagi, murid telah didedahkan berkenaan ibadah ini terutamanya ketika 10 Dzulhijjah di mana seluruh umat Islam merayakan Hari Raya Aidiladha yang sinonim dengan ibadah Haji dan juga ibadah Korban.

Walau bagaimanapun, dalam Pentaksiran Akhir Tahun yang dijalankan kepada murid Tingkatan 4 Sekolah Menengah Kebangsaan Bandar Saujana Putra, pengkaji mendapati terdapat 2 orang murid tidak dapat mengingat Rukun Haji apatah lagi untuk membezakan Rukun Haji dan perkara Wajib Haji. Ketika murid ini berada di Tingkatan 5, pengkaji sekali lagi melaksanakan Ujian Topikal 1 bagi melihat prestasi murid dalam topik ini, dapatan menunjukkan murid masih belum mampu menyatakan Rukun Haji mahupun Perkara Wajib Haji ini. Maka selaku guru Mata Pelajaran Pendidikan Islam, pengkaji merasakan perlunya suatu kaedah bagi membantu murid memahami Rukun Haji dan Umrah sekaligus membezakan di antara Rukun Haji dan Perkara Wajib Haji.

TINJAUAN LITERATUR

Terdapat banyak kajian dan inovasi yang berkaitan dengan topik ini, antaranya berbentuk Laman Haji seperti yang terdapat di SMK Bandar Rinching (Ayub, 2017), penggunaan grafik seperti Skroll Suci yang dihasilkan oleh Ustaz Wan Ali Akbar Wan Abdullah (Wan Ali Akbar Wan Abdullah & Nursafra Mohd Zhaffar, 2018), penggunaan video seperti yang dihasilkan oleh Tabung Haji (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2021), berbentuk gamifikasi seperti Pintar Haji yang dihasilkan oleh Ustaz Jasmi Amin (Manirah Othman, 2016), menggunakan teknologi AR seperti yang sedang diusahakan oleh Dr. Salbiah Salleh dengan kerjasama beberapa pihak lain (Salbiah Mohamed Salleh et al., 2020) dan Haji Pop-up Tour yang dihasilkan oleh Ustazah Khairda Kamat daripada SMK Seremban 2 (Khairda Kamat 2018) seperti yang dinyatakan dalam artikel, Inovasi 'Haji Popup Tour': Kemahiran dan Pengetahuan yang diperlukan untuk membangunkannya. (Wan Ali Akbar Wan Abdullah et al., 2021).

Ini menunjukkan bahawa telah ramai pengkaji yang membuat kajian bagi meningkatkan pembelajaran dan pemudahcaraan guru bagi permasalahan kajian yang berkaitan dengan topik ini. Walaubagaimanapun, tidak kesemuanya boleh dipraktikkan di sekolah kerana kekangan tertentu seperti modal yang besar untuk membina Laman Haji, teknologi AR yang memerlukan peralatan AR dan sebagainya. Maka, pengkaji terpanggil untuk menjalankan kajian ini bagi menambah baik kaedah pengajaran dengan membuat inovasi templat pembinaan model haji yang lebih murah, mudah dan menjimatkan masa.

METODOLOGI KAJIAN

Kajian ini menggunakan reka bentuk Kajian Tindakan berdasarkan kepada Model Kajian Tindakan Lewin oleh Laidlaw (1992). Model ini mengandungi empat peringkat yang perlu dilalui iaitu merancang, bertindak, memerhati dan refleksi.

Proses perancangan kajian dijalankan berdasarkan refleksi Pengajaran dan Pemudahcaraan (PDPC) yang lalu, seterusnya proses tindakan dilakukan berdasarkan intervensi yang dirangka dalam kajian tindakan ini. Selepas itu, proses pemerhatian dibuat sebelum menjalankan refleksi terhadap kajian tindakan yang dilakukan.

Rajah 1: Model kajian tindakan Lewin oleh Laidlaw (1992)

HASIL KAJIAN DAN PERBINCANGAN

SOALAN KAJIAN 1

Adakah Pembinaan Model Haji meningkatkan kefahaman murid tentang Rukun Haji dan Perkara Wajib Haji? Persoalan kajian ini dijawab melalui soal jawab dan pemerhatian.

i) Soal Jawab

Semasa murid melaksanakan aktiviti membina Model Haji, pengkaji bersoal jawab dengan responden tentang beberapa soalan bagi melihat kemajuan dan perkembangan murid sepanjang melaksanakan aktiviti ini. Aktiviti menyoal ini dapat menyingkap kecerdikan dan pengetahuan mereka. Baginda Rasulullah S.A.W juga kadangkala menyoal para sahabat mengenai perkara yang Baginda sendiri mengetahuinya. Persoalan itu sebenarnya bertujuan membangkitkan kebijaksanaan para sahabat. (Shuhadak Mahmud, 2019). Antara soalan yang diutarakan adalah seperti berikut:

Jadual 5: Soalan Ketika Soal Jawab Dijalankan

Soalan	Murid 1	Murid 2
Apa keratan yang anda gunting? Dan apakah yang dilakukan Jemaah haji di keratan tersebut?	Ketika menggunting model Kaabah: Kaabah, tempat menunaikan tawaf	Ketika menggunting Bukit Safa: Tempat orang buat Saie
Berapakah pusingan Tawaf di Kaabah?	7 kali pusingan	
Berapakah jumlah bilangan perjalanan ulang alik dari Bukit Safa ke Marwah ketika Saie?		7
Kenapakah kamu gunting keratan khemah di Muzdalidah dan Mina?	Sebab bermalam ustazah	Sebab bermalam di Muzdalifah dan Mina
Jamrah ada berapa?	3, ustazah	
Apa nama Jamrah yang pertama?		Jamratul Ula

Berdasarkan soal jawab sepanjang murid melaksanakan aktiviti ini, pengkaji berpuas hati dengan semua jawapan murid menunjukkan murid memahami aktiviti yang sedang mereka lakukan. Kesemua jawapan murid adalah betul menunjukkan bahawa murid faham melalui aktiviti tersebut tentang Rukun Haji dan Perkara Wajib Haji yang sedang mereka bina dalam Model Haji tersebut.

ii) Pemerhatian

Sepanjang murid membina Model Haji ini, pengkaji melihat murid boleh menampal keratan mengikut kedudukan yang betul. Contohnya ketika di akhir aktiviti, murid menerangkan susunan Rukun Haji dan Perkara Wajib Haji dengan betul sambil menampal keratan di ruangan padanan yang betul.

Jadual 6: Data pemerhatian intervensi

Soalan	Murid 1	Murid 2
1) Adakah murid boleh menampal keratan mengikut kedudukan betul	Ya	Ya
2) Adakah murid boleh menerangkan susunan haji dan wajib haji dengan betul	Ya, sedikit kekeliruan di perkara wajib haji ke-4	Ya, tiada timbul kekeliruan pada murid 2

Ada sedikit kekeliruan sahaja pada Murid 1 iaitu ketika beliau menerangkan turutan Perkara Wajib Haji yang ketiga iaitu melontar Jamratul Aqabah kerana murid terkeliru dengan menyebut Perkara Wajib Haji yang keempat iaitu Bermalam di Mina. Ini adalah kerana, murid melihat susunan pergerakan Haji di Model Haji Arafah, Muzdalifah dan Mina di mana, kedudukan Bermalam di Mina adalah sebelah di kedudukan Bermalam di Muzdalifah. Pengkaji membetulkan kesilapan murid dengan mengingatkan bahawa Jemaah Haji selepas bermalam di Mina akan bergerak Melontar di Jamratul Aqabah dahulu pada siang 10 Zulhijjah sebelum mereka bermalam di Mina. Masalah ini tidak timbul pada Murid 2.

SOALAN KAJIAN 2

Adakah Pembinaan Model Haji membantu murid membezakan Rukun Haji dan Perkara Wajib Haji dengan lebih jelas?

Pengkaji menjawab persoalan ini dengan melaksanakan soalan kuiz selepas kajian dijalankan.

i) Soalan Kuiz (Soalan Respon Terhad)

Selepas kajian, pengkaji membuat soalan kuiz menggunakan soalan yang sama dengan soalan kuiz sebelum kajian dijalankan. Ini adalah kerana, pengkaji ingin melihat adakah murid boleh melihat dengan lebih jelas perbezaan di antara Rukun Haji dan Perkara Wajib Haji selepas aktiviti membina model haji tersebut. Berikut ialah analisis soalan kuiz yang dijalankan selepas kajian.

Rajah 11: Jawapan soalan Kuiz Murid 1 dan Murid 2

Table 1: Student 1's Answers

B Lengkapi jadual tentang persamaan haji dan umrah.

Aspek	Haji dan Umrah
Rukun	1 Niat ihram 2 ihram 3 Sa'ie 4 Tawaf
Perkara Wajib	1 Sa'ie 2 Bermalam di Mina

C Lengkapi jadual tentang perbezaan antara haji dengan umrah.

Aspek	Haji	Umrah
Waktu	Pada bulan tertentu	Pada bila-bila masa
Rukun	1 Niat 2 Bermalam di Muzdalifah 3 Bermalam di Mina 4 Melontar ketiba di ketiga-tiga jamarah	1 Tawaf 2 Bermalam di Mina

Table 2: Student 2's Answers

B Lengkapi jadual tentang persamaan haji dan umrah.

Aspek	Haji dan Umrah
Rukun	1 Bermalam ihram 2 ihram 3 tawaf
Perkara Wajib	1 Sa'ie bermalam di Mina 2 Sa'ie meninggalkan larangan ihram

C Lengkapi jadual tentang perbezaan antara haji dengan umrah.

Aspek	Haji	Umrah
Waktu		
Rukun		
Perkara Wajib	1 Bermalam di muzdalifah 2 melontar ke jamarah 3 bermalam di mina 4 melontar ketiga-tiga jamarah	1 tiada bermalam di muzdalifah 2 tiada melontar jamarah 3 tiada bermalam di mina 4 tiada melontar ketiga-tiga jamarah

Jadual 7 : Analisis jawapan soalan Kuiz Murid 1 dan Murid 2

Soalan	Murid 1	Murid 2
B Persamaan Haji dan Umrah	5/5	5/5
C Perbezaan Haji dan Umrah	6/12	10/12
E Pelaksanaan Haji Tamattuk	7/8	8/8
Markah	18/25	23/25

ii) Analisis Soalan Kuiz

Berdasarkan soalan kuiz murid, terdapat peningkatan markah yang ketara iaitu Murid 1 berjaya memperoleh sebanyak 18/25 (72%) markah manakala Murid 2 berjaya memperoleh markah sebanyak 23/25 (92%). Hasil dapatan, murid boleh membezakan Rukun Haji dan Perkara Wajib Haji apabila mereka juga boleh mencari persamaan di antara Rukun Haji dan Umrah serta Perkara Wajib Haji dan Umrah. Murid juga boleh melihat perbezaan di antara Rukun Haji dan Umrah serta Perkara Wajib Haji dan Umrah. Bagi Murid 1, walaupun responden salah pada soalan Perkara Wajib Haji dan Umrah tetapi responden memberikan jawapan Perkara Wajib Umrah sahaja menunjukkan responden boleh melihat perbezaan di antara Haji dan Umrah sekaligus menunjukkan responden faham tentang perbezaan di antara Rukun Haji dan Perkara Wajib Haji.

iii) Refleksi Kajian

Penyelidikan yang telah dijalankan ini telah meningkatkan pengetahuan dan kemahiran pengkaji sebagai seorang guru serta menambah baik amalan pengajaran dalam membantu murid membezakan Rukun Haji dan Perkara Wajib Haji dalam aktiviti yang menarik dan tidak membosankan serta dapat meningkatkan kefahaman murid sendiri dalam membezakan Rukun Haji dan Perkara Wajib Haji. Pengkaji melihat kepada keperluan bagi untuk sentiasa memikirkan kaedah terbaik dalam meningkatkan kemahiran sebagai seorang guru dan menambah baik kekurangan dalam Pengajaran dan Pemudahcaraan sebagai seorang guru. Penyelidikan ini juga diharapkan dapat dikongsi dengan rakan sekerja dalam bidang Pendidikan Islam bagi sama-sama berkongsi idea bagi meningkatkan kaedah pengajaran selaku guru Pendidikan Islam.

KESIMPULAN DAN CADANGAN PENAMBAHBAIKAN

Kajian ini telah membantu peserta kajian dalam mengatasi masalah untuk memahami Rukun dan Perkara Wajib Haji. Akan tetapi, kaedah ini dicadangkan agar ditambah baik dalam bentuk 3D seperti menggunakan pencetak 3D. Selain dari bentuknya yang lebih menarik, model 3D lebih jelas dilihat kerana menyerupai model sebenar. Bahan bantu mengajar yang sesuai dapat membantu dan memberi keberkesanan dalam proses Pengajaran dan Pembelajaran (Jasmi & Tamuri, 2007).

RUJUKAN

- Ayub, R. (2017). Pendekatan Pembelajaran Berasaskan Masalah dalam Pendidikan Sains. *Jurnal Pendidikan Inovatif*, 14(2), 45–60.
- Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM). (2021). *Kursus Asas Haji Bersiri*. JAKIM.
- Jasmi, K. A., & Tamuri, A. H. (2007). Pendidikan Islam Kaedah Pengajaran dan Pembelajaran. Universiti Teknologi Malaysia, 136, 184, dan 236.
- Laidlaw, B. (1992). *Effective Teaching Strategies for Classroom Management*. Educational Publishers Ltd.
- Manirah Othman. (2016). *Penerapan Nilai Islam dalam Kurikulum Sekolah Rendah: Kajian Kes di Malaysia*. Penerbit Universiti Pendidikan Sultan Idris.
- Mahmud, S. (2020). Mendidik Gaya Rasulullah. Galeri Ilmu, 129.
- Salbiah Mohamed Salleh, Ahmad Fauzi Hassan, & Nurul Izzah Zainal. (2020). Kaedah Pengajaran Berasaskan Teknologi dalam Pendidikan Islam di Sekolah Menengah. *Jurnal Pendidikan Islam*, 30(2), 112–125.
- Shuhadak Mahmud. (2019). *Integrasi Pendekatan STEM dalam Pendidikan Islam: Cabaran dan Peluang di Sekolah Rendah*. Penerbit Akademik Malaysia.
- Wan Ali Akbar Wan Abdullah, Nursafra Mohd Zhaffar, & Siti Hajar Ibrahim. (2021). Inovasi "Hajj pop-up Tour": Kemahiran dan Pengetahuan yang diperlukan untuk membangunkannya. *Innovative Teaching and Learning Journal*, 5(1), 23–30.
- Wan Ali Akbar Wan Abdullah & Nursafra Mohd Zhaffar. (2018). Keberkesanan Penggunaan Modul Interaktif dalam Pengajaran Bahasa Arab. *Jurnal Pengajian Islam*, 25(1), 78–90.